

การจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปายะ 7

ENVIRONMENT MANAGEMENT ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF SAPPAYA 7

ธนพัธ ปิติวรารณกุล

Tanapat Pitiwaratanakul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongrajavidyalaya University

E-mail: bank.gallery57@gmail.com

Received 28 February 2024; Revised 22 April 2025; Accepted 30 April 2025.

บทคัดย่อ

การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ประยุกต์หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาใช้กับความเชื่อผสมผสานกับวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นแนวทางหนึ่งที่มีความน่าสนใจ เพราะคนไทยยึดถือศาสนาอย่างดี ความศรัทธาในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาจะสามารถสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดทั้งตัวบุคคลและชุมชนให้มาช่วยกันจัดการสิ่งแวดล้อม พระพุทธศาสนามีวิธีการช่วยแก้ไขปัญหาสังแวดล้อม ปัญหาเหล่านี้ยังนานวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น จนกลายเป็นปัญหาระดับโลก สมควรที่ทุกฝ่ายจะต้องถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน ร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหานี้ให้ครบวงจร เพราะเป็นปัญหาแบบลูกโซ่ เป็นหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือโดยวิธีการที่เหมาะสมตามหลักพระธรรม หลักธรรมที่กล่าวถึงคือ หลักสัปายะ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง ที่อยู่อาศัยเป็นที่สบาย แหล่งบิณฑบาตเป็นที่สบาย คำพูดเป็นที่สบาย บุคคลเป็นที่สบาย อาหารเป็นที่สบาย อากาศเป็นที่สบาย อริยาบถเป็นที่สบาย การได้อาศัยสัปายะทั้ง 7 ประการ เพื่อให้จิตสงบเป็นสมาธิ ดำรงอยู่ด้วยสติ อันก่อให้เกิดความเจริญแห่งกุศลธรรม และช่วยเกื้อหนุนต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา หลักสัปายะเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นในเรื่องของสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของบุคคลในทุกๆด้าน การที่บุคคลอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ย่อมทำให้เกิดผลดีทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

คำสำคัญ: การจัดการ; สิ่งแวดล้อม; สัปายะ

Abstract

Environmental management that applies Buddhist teachings and beliefs combined with local culture and traditions or folk wisdom is one interesting approach. Because Thai people adhere to religion well, faith in the teachings of Buddhism can create a good conscience for the whole person. and communities to help manage the environment Buddhism has methods to

help solve environmental problems. These problems become more serious as the days go by. until it became a global problem It is appropriate that all parties must consider it a joint responsibility. Let's work together to solve this problem in a complete manner. Because it's a chain problem. It is a duty to help by appropriate means according to the principles of the Dhamma. The principle mentioned is the principle of Sappaya in Theravada Buddhism, meaning a comfortable place to live. The place for alms is comfortable. The words are comfortable. The person is comfortable. The food is comforting. The weather is comfortable and the posture is comfortable. Enjoying the 7 types of Sappaya to keep the mind calm and concentrated. Live with consciousness which causes the growth of meritorious virtues and helps support the practice of Vipassana meditation. The Sappaya principle is a Buddhist principle that focuses on the environment or nature that affects every aspect of a person's life and well-being. That a person is in a good environment It will bring good results both physically, mentally and intellectually.

Keywords: management; environment; Sappaya

บทนำ

สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันกระแสของการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมกำลังเป็นที่สนใจและให้ความสำคัญ เป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนดำเนินการ หากจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะถูกต่อต้านโดยองค์กร ชุมชน และประชาชนเสมออย่างใดก็ตามในส่วนของรัฐเองก็ได้ตระหนัก ถึงสภาพปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติ ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในมาตรา 50 ระบุว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพใน การประกอบ กิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม การก่อกำจัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง กระทำมิได้เว้น แต่การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม (Sanguannam, 2008)

การวางแผนและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับการ พัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีจุดมุ่งหมายที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค ประเทศ และนานาชาติ มี การเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่องและเห็นได้ชัดเจน การเพิ่มจำนวนประชากรทำให้สัดส่วนของทรัพยากรธรรมชาติต่อ ประชากร และขีดความสามารถของสิ่งแวดล้อม ในการรองรับของเสียจากกิจกรรมของมนุษย์ค่อย ๆ ลดลงอย่าง ต่อเนื่อง นอกจากนั้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างไม่ถูกต้องไม่ได้1ประสิทธิภาพ และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อการพัฒนาและมนุษยชาติ โดยส่วนรวมในระยะยาวยังมีส่วนเร่งให้ความเสื่อมโทรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปในอัตราที่เร็วยิ่งขึ้น การป้องกันและการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องอาศัย การวางแผน และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม (Dansawat, 2008)

แนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีแนวคิดหลักคือ สิ่งแวดล้อมที่เป็นสัปปายะ เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการปฏิบัติธรรม อันได้แก่ หลักสัปปายะ 7 ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนส่งเสริมหรืออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติธรรม (Thai Tipitakas/12/279/303-304) นอกจากนี้การอยู่ในสถานที่ที่มีสิ่งแวดล้อมที่เป็นสัปปายะ ยังส่งผลต่อสุขภาพอีกด้วย คือที่อยู่อาศัยสะอาด สงบ ร่มรื่น ปลอดภัย และเป็นระเบียบ มีมาตรฐานในการวางผัง การก่อสร้าง และการบำรุงรักษาเป็นอย่างดี การอยู่ใกล้แหล่งอาหาร การได้ยินได้ฟัง หรือเสพข่าวสารที่เอื้อต่อ ปัญญา บุคคลที่คบหาเป็นกัลยาณมิตร มีอุปนิสัยที่เข้ากันได้ อาหารที่บริโภคถูกสุขลักษณะ ถูกกับร่างกาย เอื้อต่อสุขภาพ มีสภาพดินฟ้าอากาศและธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสมและมีการเคลื่อนไหวอิริยาบถที่พอเหมาะพอดี ซึ่งหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมตามสัปปายะ 7 จะเอื้อต่อต่อสุขภาวะทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะ ทางจิต และสุขภาวะทางปัญญา

ความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นที่ทราบกันดีว่ามีความสำคัญที่ต้องยึดวิธีการอนุรักษ์มาดำเนินการ เพื่อใช้ในการจัดระเบียบของกลุ่มคนและสังคมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยมีผู้รู้ให้อธิบายแนวคิด ทฤษฎีการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้

Songsoonthornwong (2013) กล่าวว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการจัดการแผนงาน หรือกิจกรรมในการจัดสรรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา คือ ความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยหลักการในการใช้สอยทรัพยากรที่ประหยัด ยืนยาว และก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือพูดสั้น ๆ ได้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการดำเนินการอย่างมีระบบในการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้สนองความต้องการของมนุษย์โดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อการมีใช้ในอนาคตตลอดไป

Sirichokchaikul (2008) ได้อธิบายความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อมว่า เป็นการจัดการธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในการควบคุมและปรับปรุง ผลการปฏิบัติงานของกระบวนการ ผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อลด หรือมิให้มีผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ผลกระทบที่เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย และผลกระทบต่อนิเวศวิทยา นับตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ การวิจัย การพัฒนา การผลิต การส่งมอบ การนำไปใช้งาน การนำกลับมาใช้ใหม่ และการกำจัดขั้นสุดท้าย

Dansawat (2008) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อรักษาไว้ซึ่ง คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่อาจเสื่อมโทรมลงไปให้กลับคืนสู่สภาพที่ยอมรับได้อีกครั้งหนึ่ง กิจกรรมหรือกระบวนการดังกล่าวอาจเป็นการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบทางวิทยาศาสตร์การนาเสนอหรือเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การนาเสนอหรือเลือกใช้มาตรการทางเศรษฐกิจสังคมที่เหมาะสม ตลอดจนการเลือกใช้หลายแนวทางร่วมกันภายใต้เงื่อนไขที่มีลักษณะเป็นพหุเกณฑ์ว่ากิจกรรมดังกล่าวจะต้องสามารถช่วยแก้ไข หรือลดผลกระทบหรือกลุ่มของปัญหาที่มีความจำเป็นในระบบสิ่งแวดล้อมที่พิจารณาได้

Phara (2007) กล่าวว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental management) ในความหมายของนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก็คือการดำเนินงานเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ โดยไม่มีผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อจะได้มีทรัพยากรใช้ตลอดไปหรือการกำหนดกิจกรรมในการนำทรัพยากรมาใช้

Chunkao (2007) ได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการจัดรูปแบบที่มีขนาดและทิศทางการใช้ แก๊ส ปรับปรุง ซ่อมแซม บำบัด ทำลาย และควบคุมทรัพยากรในระบบสิ่งแวดล้อมให้สามารถเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

ดังนั้น การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการใช้สิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยการวางแผน ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลและปรับปรุง แก๊สพัฒนาให้ดีขึ้น ทั้งนี้ต้องถึงการใช้อย่างประหยัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ให้ได้ยั่งยืน ยาวนานตลอดไป และเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อมวลมนุษย์และธรรมชาติให้มากที่สุด

หลักการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการนำสิ่งแวดล้อมทุกชนิดมาใช้โดยการช่วยเหลือของธรรมชาติหรือใช้เทคโนโลยีในการทำสิ่งแวดล้อมทั้งระหว่างการใช้และภายหลังการใช้แล้ว ให้ฟื้นคืนสภาพเหมือนหรือใกล้เคียงเดิม เพื่อให้เห็นรูปธรรมจึงได้มีหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีขั้นตอนดังนี้ (Wongchantra, 2012)

1. การกำหนดชนิด หรือประเภทและขอบเขตของสิ่งแวดล้อมเพื่อการใช้ประโยชน์หลักการนี้อาศัยพื้นฐานของสมบัติเฉพาะตัวของสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีจุดเด่นเพื่อการสร้างรูปแบบการจัดการเป็นตัวนำแนวคิดในการกำหนดชนิดหรือประเภท กลุ่ม ระบบย่อย ระบบสิ่งแวดล้อมและการกำหนดขอบเขต ซึ่งการกำหนดขอบเขตและชนิดจะนำไปสู่การหาขนาด ปริมาณ ว่ามีสถานภาพลักษณะใดเพื่อนำไปสู่การสร้างศักยภาพให้เอื้อประโยชน์ต่อไป

2. การกำหนดกิจกรรมเพื่อการคงสภาพ หรือสร้างศักยภาพความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมหลักการนี้ถือว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพนั้น การกำหนดกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ กล่าวคือ การนำสิ่งแวดล้อมมาใช้ อย่างไรก็ตามจะทำให้สิ่งแวดล้อมนั้นยั่งยืนตลอดไป นั้นหมายความว่า ต้องมีรูปแบบการจัดการเฉพาะสิ่งแวดล้อม และต้องเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพอย่างดี บางกรณีสิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม หรือเป็นมลพิษจำเป็นต้องฟื้นฟู รักษา ซ่อมแซม พัฒนาสงวน และแบ่งเขตการใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดการฟื้นตัวของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดังนั้นกิจกรรมที่กำหนดขึ้นมานั้น ขึ้นอยู่กับสถานภาพของสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญต้องเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้ได้สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนต่อไป

3. การควบคุมในการจัดการ หรือบำบัดของเสียและมลพิษจากกิจกรรมการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมหลักการนี้ถือว่าการสร้างกิจกรรมควบคุมของเสียและมลพิษสิ่งแวดล้อมนั้นดำเนินการโดยการสร้างเทคโนโลยีระบบชีวภาพที่ชัดเจน เช่น ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบฝังกลบ ฯลฯ การสร้างกฎหมายปฏิบัติ ข้อห้ามต่างๆ การให้การศึกษาทางสิ่งแวดล้อม และการประชาสัมพันธ์

แนวคิดในการจัดการสิ่งแวดล้อม

Puttitavorn (2009) ได้กล่าวถึง การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ไว้ดังนี้

1. ต้องสร้างจิตสำนึกที่จะนำไปสู่การป้องกันสิ่งแวดล้อม คือ ต้องเลิกความเข้าใจที่ว่าทรัพยากรธรรมชาติมีไม่จำกัด เพราะเป็นเหตุนำไปสู่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ โดยขาดความเอาใจใส่ และต้องเลิกแนวคิดที่ว่ามนุษย์อยู่เหนือธรรมชาติ มีอำนาจและความสามารถควบคุมธรรมชาติไว้ในกำมือ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการสร้างอาคารบ้านเรือนโรงงานอุตสาหกรรมที่ขัดขวางการเดินทางของน้ำ จะพบได้ในหลาย ๆ พื้นที่ เมื่อมีฝนตกหนักจึงเกิดน้ำท่วมฉับพลัน เพราะปริมาณน้ำฝนที่มีอยู่เป็นจำนวนมากไม่สามารถไหลระบายไปยังพื้นที่ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าได้

2. เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและชุมชนให้มีความรักต่อท้องถิ่นชุมชนซึ่งมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมและต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อม ต้องพัฒนาคนให้มีความรักต่อผู้คนชุมชนและสังคม เพื่อให้มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและเข้าร่วมในการพัฒนาแก้ไขปัญหาของชุมชนและปัญหาสิ่งแวดล้อม

3. การกระจายอำนาจการบริหารและงบประมาณในการจัดการสิ่งแวดล้อมไปสู่ภูมิภาคการที่รัฐให้ความสำคัญในการจัดตั้งสำนักงานสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคขึ้น 4 ภาค คือ ภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกและภาคกลางที่จังหวัดชลบุรี ภาคใต้ที่จังหวัดสงขลาและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดขอนแก่น นับเป็นการดำเนินงานที่จะพยายามการลดการรวมศูนย์อำนาจของการบังคับบัญชาให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่การกระจายอำนาจดังกล่าวจะต้องไม่ใช่เป็นการกระจายเฉพาะตัวอาคารสถานที่เท่านั้น แต่เป้าหมายที่แท้จริงจะต้องให้หน่วยงานต่าง ๆ เหล่านั้นสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้แล้วรัฐจะต้องมีนโยบายเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นในการแก้ปัญหา เช่น การกำหนดเขตควบคุมมลพิษก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของการแก้ไขปัญหาเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ไม่ใช่เป็นการกำหนดนโยบายจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว

4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ ตัดสินใจ และติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของโครงการพัฒนาที่เกิดผลเสียต่อประชาชนการจ่ายค่าชดเชยในรูปของเงินและอื่น ๆ อย่างเป็นธรรมในกรณีที่ชุมชนต้องสูญเสียประโยชน์สนับสนุนให้องค์กรท้องถิ่นให้เป็นเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การกระจายอำนาจของรัฐและยอมรับสิทธิชุมชนตามกฎหมายอาทิ เช่น รับรองสิทธิชุมชน ประชาพิจารณ์ สิทธิในการรับรู้ข่าวสาร การติดตามตรวจสอบโครงการพัฒนาของรัฐและเอกชน เป็นต้น และรัฐจะต้องสร้างแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐในเรื่องของหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับภาระการบำบัดและกำจัด” การลดปริมาณของเสีย การอนุรักษ์พลังงาน การใช้มาตรการจูงใจให้ผู้ประกอบการที่ก่อปัญหามลพิษย้ายเข้าไปอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม การสนับสนุนในการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

5. ปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายการกำหนดเขตการใช้ที่ดินให้เหมาะสม เช่น พื้นที่อนุรักษ์พื้นที่ท่องเที่ยวเขตชุมชนเมืองและเขตพื้นที่อุตสาหกรรม ทั้งนี้เพื่อสามารถกำหนดมาตรการและการดำเนินการที่สอดคล้องและเหมาะสมแก่การพัฒนาพื้นที่ในแต่ละเขตได้อย่างมีประสิทธิภาพและเอื้อประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคม

6. สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาปรับปรุงเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการลดและควบคุมปัญหามลพิษ และรัฐจะต้องสนับสนุนให้มีการค้นคว้าวิจัยในเรื่องการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ การใช้เทคโนโลยีที่สะอาด เช่น การพัฒนารถสามล้อไฟฟ้า รถเมล์ไฟฟ้า การส่งเสริมการปลูกและบริโภคพืชผักปลอดสารพิษ เป็นต้น

7. การรณรงค์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทุกกลุ่มในสังคมได้มีความรู้ความเข้าใจและเสริมสร้างความร่วมมือในจิตสานึกด้านสิ่งแวดล้อม และตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม

Office Of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (2007) ได้เสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมและชุมชนไว้ ดังนี้

1. การใช้มาตรการแก้ไขปัญหามลพิษ โดยอาศัย "หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย" (Polluter-Paying Principles) ซึ่งได้มีการนำมาใช้ในประเทศแล้ว แต่ยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก ดังนั้น ควรนำหลักการดังกล่าวมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับโครงการบำบัดน้ำเสียที่รัฐ ได้ลงทุนสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมไว้จำนวนหนึ่ง รวมทั้งปัญหาขยะ และปัญหามลพิษตัวอื่นๆ โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจในหลักการและเหตุผลกับผู้ก่อมลพิษ เพื่อให้ผู้ก่อมลพิษทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น

2. การใช้เครื่องมือทางสังคม เครื่องมือทางสังคมที่ใช้กันแพร่หลายมากที่สุดคือการประชาสัมพันธ์ แต่ยังมีเครื่องมือทางสังคมอื่นๆ กระตุ้นให้เกิดประชาคมเมืองเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือเกิดแรงกดดันทางสังคมให้เกิดการบริหารจัดการที่ถูกต้อง ตัวอย่างเครื่องมือนี้ได้แก่ ระบบข้อมูลที่ประชาชนเข้าถึงและเข้าใจได้เป็นระบบข้อมูลที่มีเครื่องชี้วัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเมืองที่ประชาชนเข้าใจได้ และเมื่อเข้าใจแล้วก็สามารถกดดันผู้แทนทางการเมืองนักบริหาร ให้ดำเนินการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อม นอกจากข้อมูลประเภทดัชนีสิ่งแวดล้อมแล้ว อาจใช้เครื่องชี้ทางชีวภาพ (Bio-maker) เช่น ใช้สัตว์บางชนิดหรือพืชบางชนิดในท้องถิ่นเป็นสัญญาณเตือนภัยถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม

3. การเปิดเวทีให้ประชาชน มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

4. ใช้สื่อหนังสือพิมพ์ หรือใช้สื่อประชาสัมพันธ์ของรัฐ เช่น สถานีวิทยุ โทรทัศน์ ให้มีการสื่อสารความคิดเห็นระหว่างประชาชนกับรัฐมากขึ้น โดยที่รัฐสามารถสร้างความเข้าใจให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการ ได้ความเห็นจากประชาชนได้ เช่น ความปลอดภัยและอุบัติเหตุหน่วยงานที่อยู่ในตัวเมือง

5. สร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมกับหน่วยงาน เช่น เครือข่ายการเฝ้าระวังคุณภาพของหน่วยงาน แรงจูงใจ เช่น การประกวดหน่วยงาน การเดินทางศึกษาดูงาน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน สำหรับในหน่วยงานจะมีโครงการสถานที่ทำงานน่าอยู่ น่าทำงาน โครงการ 5 ส ซึ่งเป็นนโยบายหนึ่งของกระทรวงสาธารณสุขด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้ผล

6. การบังคับใช้กฎหมาย เพื่อการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นการใช้อำนาจทางรัฐอย่างหนึ่ง เพราะโครงสร้างทางสังคมมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งเกี่ยวข้องกับทุกหน่วยของสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างมาตรการแก้ไขปัญหา โครงการแก้ไขที่เหตุของปัญหาและ กิจกรรมการแก้รากเหตุของปัญหาด้วยการสร้างแผนปฏิบัติการกิจกรรม คือกิจกรรมกำจัด การบำบัด การฟื้นฟู และการสร้างรูปแบบการควบคุมกิจกรรมการใช้ทรัพยากร ให้ระบบสิ่งแวดล้อมอยู่ในภาวะยั่งยืน

การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

หลักการสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน คือ การจัดการมนุษย์และ สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ที่สำคัญต้องจัดการกับมนุษย์โดยปกติปัญหาสิ่งแวดล้อมหากเกิดขึ้นตามธรรมชาติ จะมี การปรับฟื้นคืนสภาพได้เอง โดยมนุษย์ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องจะใช้เวลาค่อนข้างสั้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมหากเกิดขึ้น เพราะการกระทำของมนุษย์มักจะเป็นสภาพปัญหาที่รุนแรง การบำบัดฟื้นฟูทำได้ยากต้องอาศัยระยะเวลายาวนาน เสียค่าใช้จ่ายในการจัดการ กับมนุษย์เราต้องเน้นเรื่องของการมีจิตสำนึก ความตระหนัก ความรับผิดชอบต่อสมบัติ สาธารณะและส่วนรวม ห่วงแหนคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การมี ส่วนร่วมของทุกคนเพราะถือว่าทุกคนอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมเดียวกันย่อมมีผลกระทบส่ง ต่อกันทั้งโลก หลักสำคัญประการสุดท้ายในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน คือ การใช้วิธีการจัดการแบบบูรณาการ การร่วมมือกันของนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในทุกสาขาที่เกี่ยวข้อง กระดมความคิดช่วยกันแก้ปัญหาจะมี ประสิทธิภาพมากกว่าการแก้ปัญหาด้วยนักวิชาการคนเดียว (Suwan, 2016)

Rattanalertnusorn (2013) ได้กล่าวเกี่ยวกับหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนว่าต้องมีหลักการ จัดการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างแผนงาน กรสร้างแผนงานควรให้แต่ละแผนงานมีความเชื่อมโยงต่อกันอย่างเป็นกระบวนการ จากแผนหนึ่งไปยังอีกแผนหนึ่งได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันต้องถึงกลยุทธ์ (tactics) ที่ใช้ในแต่ละแผน
2. การสร้างความพร้อมของปัจจัยการบริหาร ได้แก่ ด้านเครื่องมือ บุคลากร องค์กรรองรับ งบประมาณ เป็นต้น ที่สอดคล้องกับแผนงานในแต่ละด้านที่ได้วางแผนไว้เพื่อก่อให้เกิดระบบนิเวศที่พึงปรารถนาแบบยั่งยืน
3. การสร้างมาตรการควบคุม นักบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมต้องควบคุมการทำงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในแต่ละแผนงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ส่งผลให้ระบบนิเวศสามารถทำงานได้ปกติ และมีประสิทธิภาพ
4. การให้อำนาจการอำนวยการที่รับผิดชอบในแต่ละแผนงาน นักบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมควรให้อำนาจ แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละแผนงานให้มีการใช้ทรัพยากร เครื่องมืออุปกรณ์ บุคลากรอื่น ๆ ร่วมกันระหว่าง หน่วยงานได้ ส่งผลให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน ลดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมแต่ ประสิทธิภาพในการบริหารสูงสุด

หลักสัปปายะ

สัปปายะ เป็นคำที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่เหล่าสาวก ถึงสถานที่ บุคคล ซึ่งเหมาะสมต่อการปฏิบัติ ตนเพื่อให้การบรรลุธรรมเป็นไปโดยไม่ยากลำบากนัก สัปปายะจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน เป็นบรมสุข คือ สุขสูงสุด ก็พึงบรรลุได้ด้วยข้อปฏิบัติที่มีความสุข มิใช่บรรลุด้วยข้อปฏิบัติที่เป็นทุกข์ (หมายถึง พุ

กรกิริยา ไม่พึงสับสนกับ ทุกขาปฏิบัติ ซึ่งคำว่าทุกขในที่นี้ หมายถึง ปฏิบัติด้วยความยากลำบาก (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2008)

โดยหลักธรรมชาติทั่วไปถือว่าสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความเป็นอยู่ของบุคคลต่อ ความเสื่อม ความเจริญของบุคคล ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ได้มาก ในทางการประพฤติวัตรปฏิบัติธรรมก็เช่นเดียวกัน สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติวัตร ปฏิบัติ ธรรม เรียกว่า สัปปายะ และสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติปฏิบัติทางจิต เรียกว่า อสัปปายะ (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2008) ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้กล่าวถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็น สัปปายะ และอสัปปายะ สำหรับผู้ประพฤติวัตรและปฏิบัติกรรมฐาน ดังนี้

“พระโยคาวจร พึงเว้นสิ่งที่เป็นอสัปปายะ 7 สิ่ง นี้ คือ 1) ที่อยู่ (อาวาส) 2) โคจรคาม 3) การพูดคุย 4) บุคคล 5) โภชนะ 6) ฤดู และ 7) อิริยาบถ

ดังนั้น พึงเสพสิ่งที่เป็นสัปปายะ 7 สิ่ง เพราะเมื่อพระโยคาวจรปฏิบัติได้อย่างนี้ อับปนา ย่อมจะมีแก่พระ โยคาวจรบางรูป โดยกาลไม่นานนัก” สัปปายะ 7 คือ 1) อาวาสสัปปายะ 2) โคจรสัปปายะ 3) ภัตตสัปปายะ 4) บุคคลสัปปายะ 5) โภชนสัปปายะ 6) อุตสัปปายะ และ 7) อิริยาบถสัปปายะ

1. อาวาสสัปปายะ ได้แก่ที่อยู่อาศัย หรือ วัด ราวป่า โคนต้นไม้ สำนักปฏิบัติธรรมกุฏิสงฆ์ อาราม เรือน วังอันเป็นที่สบาย สงบ ปราศจากผู้คนสัญจรไปมา ไม่ใกล้หนองน้ำ บ่อน้ำ หรือแหล่งชุมชนจนเกินไป อันอาจจะ เกิดความรำคาญจากการไปมาของผู้คน มีรั้วรอบขอบชิด ปลอดภัยต่อความเป็นอยู่ สถานที่นั้นมีที่เหมาะสม สำหรับ การปฏิบัติธรรม การเดินจงกรมเปลี่ยนอิริยาบถ

2. โคจรสัปปายะ คือ สถานที่แห่งนั้นต้องมีทางโคจร หรือ ทางเดิน ถนนหนทางไปมาได้สะดวก ไม่ใกล้กับ ไม้ใกล้นัก หนทางในการบิณฑบาตไม่ลำบากนัก เหมาะแก่การจาริก อีกทั้งภายในสถานที่ก็ควรมีทางเดินจงกรม ที่ เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม

3. ภัตตสัปปายะ ได้แก่ การสนทนา พูดคุย การฟัง คือ การสนทนา พูดคุยกันแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อ การปฏิบัติ ได้ฟังสิ่งที่จะทำให้จิตใจเกิดสัทธา วิริยะ อุสาหะ ความสงบระงับในการที่จะทำความเพียร หรือมีผู้รู้ พหูสูตร ครูบาอาจารย์ที่อบรมสั่งสอนกรรมฐานให้ได้รับความรู้ และเป็นอุปการคุณแก่การเจริญกรรมฐานให้ ก้าวหน้า ให้เว้นการสนทนา พูดคุยในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ไม่เป็นสัปปายะนั้นเสีย

4. บุคคลสัปปายะ คือ บุคคลที่อยู่ร่วมกัน บุคคลที่ติดต่อคบหา ควรเป็นผู้ตั้งมั่นในศีลธรรม มีความ สันโดษ มกน้อย ชักจูงแนะนำไปในทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเพียร ความสงบ และถ้าเป็นครูบา อาจารย์ หรือบุคคลที่เคยเจริญกรรมฐานมาแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์มากให้ฟังเว้นการคบหาสมาคมกับบุคคล ที่มี จิตฟุ้งซ่าน บุคคลที่มากไปด้วยกามารมณ์ในทางโลกีย์

5. โภชนสัปปายะ ได้แก่อาหารที่บริโภค ควรเป็นอาหารที่สบายต่อความเป็นอยู่ในอัตภาพแห่งตน เมื่อ บริโภคเข้าไปแล้วไม่ทำให้เกิดทุกข์เวทนา เช่น ท้องอืด ท้องร่วง ท้องเดินเป็นอาหารที่จะเป็นคุณประโยชน์แก่ ร่างกายโดยประมาณ โดยไม่ต้องถึงรสของอาหารแม้จะดีแต่เมื่อทำให้ร่างกายเกิดทุกข์เวทณาก็ควรงดเสีย

6. อุตุสัปายะ ได้แก่ฤดูอันเป็นที่สบาย หมายถึงอากาศตามฤดูกาล ความร้อน ความเย็นของอากาศ ซึ่งบางสถานบางฤดูอาจจะร้อนจัดเกินไป บางฤดูก็หนาวจัดเกินไป หรือกลางวันร้อนจัดกลางคืนหนาวจัด ซึ่งสภาพอากาศเช่นนี้จะทำให้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยแก่ร่างกาย จึงต้องเลือกให้เหมาะสมแก่สภาพร่างกายของตน

7. อิริยาบถสัปายะ ได้แก่อิริยาบถอันเป็นที่สบาย หมายถึงอิริยาบถทั้ง 4 หรือการเคลื่อนไหว ยืน เดิน นั่ง นอน อิริยาบถใดที่ทำให้จิตไม่สงบระงับ ก็แสดงว่าอิริยาบถนั้นไม่สบายไม่เหมาะสม จึงเว้นเสียจากการใช้อิริยาบถนั้น หากเมื่อจำเป็นก็ใช้แต่น้อย ทั้งหมดนี้เรียกว่า สัปายะเป็นสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติวัตร ปฏิบัติธรรม

ความสำคัญของสัปายะ

สัปายะยะ สิ่งที่สบาย สภาพที่เอื้อ สิ่งที่เกิดอุปการะต่อการพัฒนาชีวิต สิ่งที่เหมาะสมช่วยสนับสนุนให้รู้สึกสบายพระพุทธศาสนา ถือว่าสังคม สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติรอบตัวมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งในด้านความเสื่อมและความเจริญ ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ในสังคมสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ดีย่อมทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มาก ในทางตรงกันข้ามหากอยู่ในสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตก็จะทำให้เกิดความลำบาก “สัปายะ” หลักสัปายะ เป็นสิ่งที่สนับสนุนเกื้อกูล ส่งเสริมหรืออำนวยให้เกิดความสะดวกสบายเกิดความคล่องตัวในการเป็นอยู่ ในการทำความดี คำว่า สบายในทางพระพุทธศาสนา ไม่ได้หมายความว่าสบายตามกิเลส สบายตามความอยากในสิ่งซึ่งเป็นอกุศล แต่สบายในที่นี้หมายถึง สิ่งที่ช่วยเกื้อกูลให้ชีวิตไม่ลำบากในการสร้างกุศลคุณงามความดีหรือเรียกว่าง่าย ๆ สิ่งที่เกิดอุปการะในการพัฒนาชีวิต ในพจนานุกรมไทยบาลี กล่าวถึงคำที่เป็นไวยากรณ์ของคำว่า สบาย หลายคำ เช่น สบาย สุข ผาสุ ผาสุก อโรคย สาท สุขิต อนามัย กุศล (Phramaha Bhodiwongsachan (Thongdee Suratecho), 2016)

การจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปายะ

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีหลักธรรมในทางพุทธศาสนาที่ย้ำในเรื่องระบบของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และนอกจากพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแล้วสิ่งที่สำคัญคือความรู้สึกที่ดีงามต่อกันระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ และมนุษย์ต่อพืชและสัตว์ทั้งหลาย ความดีงามอย่างหนึ่ง ได้แก่คุณธรรมที่เรียกว่า “ความกตัญญู” ความกตัญญูนี้ไม่ใช่มีเฉพาะต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่ให้มีทั้ง ต่อพืช ต่อสัตว์ทั้งหลายด้วย พระพุทธศาสนายังสอนให้มองพืชและสัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตาจิต ความเมตตา นี้เองถือเป็นความรู้สึกที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนาโดยการมองทุกสิ่งทุกอย่างว่าเป็นสรรพสัตว์ผู้อยู่ร่วมโลก และต้องมีความเข้าใจหลักความเป็นจริงทางธรรมชาติตามกฎแห่งไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ซึ่งถือเป็นสภาวะธรรมของธรรมชาติที่ทำให้มนุษย์มีทัศนคติที่ถูกต้องในการพัฒนาตนเอง พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ประกอบด้วยเหตุผล สอดคล้องกับหลักความจริงตามธรรมชาติแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้สาวกของพระองค์อาศัยอยู่ร่วมกับธรรมชาติไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น ให้สาวกอาศัยอยู่ในป่า อยู่ในถ้ำ อยู่โคนไม้ อยู่ ง่ายกินง่าย พอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ โดยสามารถสรุปสิ่งที่พระองค์ทรงตรัสสอนได้ดังนี้ (Intongpan, 2016)

จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาจะมุ่งเน้นด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา ซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือปัจจัยภายใน ส่วนปัจจัยภายนอกเป็นการสร้างที่เกื้อหนุนให้การศึกษาและปฏิบัติเป็นไปโดยสะดวกหลักธรรมนี้เรียกว่าหลักสัปปายะ 7 อันเป็นแนวทางหนึ่งของหลักการสร้างวัดและการบริหารจัดการได้แก่ด้านอาวาสสัปปายะ คือ ที่อยู่ที่พักที่อาศัยและสถานที่ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติด้านโคจรสัปปายะ คือ หมู่บ้านหรือท้องถิ่นเหมาะสมเพื่อเข้าไปปินทบาท มีอยู่ในที่ไม่ไกลนัก ไปมาสะดวกด้านภัสสะสัปปายะ คือ การพูดคุย หรือถ้อยคำที่เหมาะสมในระหว่างการปฏิบัติการสำรวจมาจา พุดน้อยปฏิบัติมาก ไม่กล่าววาจาไม่เป็นประโยชน์กล่าวแต่วาจาที่เป็นประโยชน์แม้ว่าวาจาที่เป็นประโยชน์ก็ควรพูดพอประมาณ ด้านบุคคลสัปปายะ คือ บุคคลที่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติ ตั้งอยู่ในหลักธรรมวินัยมีความรู้ความสามารถ มีอาจารย์งดงาม ด้านโภชนสัปปายะ คือ อาหารและเครื่องบริโภคน่าพอใจ ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก เป็นที่สมควรแก่การบริโภค ด้านอุตุสัปปายะ คือ สภาพแวดล้อมที่อากาศ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น

สรุป

สัปปายะเป็นหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ผู้ปฏิบัติธรรมแสวงหา เพราะเป็นเรื่องที่เอื้อให้การปฏิบัติธรรมบรรลุผลได้ง่ายขึ้น หลักการนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดระเบียบครอบครัว สถาบัน องค์กร สังคม และสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นหลักที่พูดถึงความเหมาะสมหรือความสมดุลของที่อยู่อาศัย ทำเลที่ประกอบอาชีพ การพูดจา บุคคลที่ควรคบหา การรับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์ สภาพภูมิอากาศหรือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และการบริหารร่างกายอย่างถูกต้องเหมาะสมอันเป็นปัจจัยสนับสนุนคุณภาพชีวิตของคนให้ดียิ่งขึ้น นอกจากจะส่งผลดีต่อบุคคลและครอบครัวแล้ว ยังส่งผลดีต่อประเทศชาติและชาติอื่นๆ ด้วย

โดยหลักธรรมชาตินี้ทั่วไป ถือว่าสิ่งแวดล้อมต่างๆ มีอิทธิพลอย่างมากต่อความเป็นอยู่ของบุคคลต่อความเสื่อม ความเจริญของบุคคล ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มาก ในทางตรงกันข้ามการประพฤติปฏิบัติธรรมก็เช่นเดียวกัน สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติปฏิบัติธรรมเรียกว่า สัปปายะ สิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติปฏิบัติทางจิต เรียกว่า อสัปปายะ ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้กล่าวถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็น สัปปายะ และ อสัปปายะ สำหรับผู้ประพฤติและปฏิบัติกรรมฐาน

การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะสอดคล้องกับวิถีชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสอดคล้องกับหลักของการดูแลสุขภาพ ตามวิถีธรรมชาติ และตรงกับวิถีชีวิตของมนุษย์ จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าและพระสาวกล้วนใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ไม่ทำลายระบบนิเวศวิทยา ทั้งยังบัญญัติพระวินัยให้เกื้อกูลต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะหลักสัปปายะ 7 ที่เป็นสิ่งเกื้อกูล ปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับวิถีธรรมชาติ

แม้ประชาชนเองต่างก็มองเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถึงกับเชื่อว่าแผ่นดินและต้นไม้มีชีวิต มีเทวดาสงสถิตย์อยู่ ใครทำลายจะต้องถูกครหาหรือถูกลงโทษ ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายอย่างย่อยยับ จนเกิดวิกฤตการณ์สภาวะแวดล้อมเป็นพิษทั่วโลก ทำให้กลุ่มนักอนุรักษ์ธรรมชาติต้องออกมารณรงค์ และต้องช่วยกันทุกภาคส่วน มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ เกื้อกูลกันอย่างใกล้ชิด ดังนั้น จึงควรเชื่อมโยงหลักการบริหารจัดการวิถีพุทธ เพื่อให้สิ่งแวดล้อมเกิดดุลยภาพต่อสังคม และมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคม

References

- Chunkao, K. (2007). *Environmental Science*. Bangkok: Graduate Study in Environmental Science Program, The Graduate School, Kasetsart University.
- Dansawat, R. (2008). Natural resource and environmental management planning Songkhla : Prince of Songkla University
- Intongpan, P. (2016). *Buddhism and Environment*. Bangkok: Kasetsart University Press.
- Khamgerd, T. (2008). *An Arrangement of Good Atmosphere and Environment in Organizations*. Chonburi: Burapha University.
- Office Of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2007). *Environmental Management*. Bangkok: Office Of Natural Resources and Environmental Policy and Planning.
- Phara, R. (2007). Natural Resources and Environment. Bangkok: Aksara Pipat Co., Ltd.
- Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). (2008). *Dictionary of Buddhism: Dhamma Compilation Edition*. The 16th Edition. Bangkok: S. R. Printing Mass Products Co., Ltd.
- Phramaha Bhodiwongsachan (Thongdee Suratecho). (2016). *Thai-Pali Dictionary*. Bangkok: Phanyamit Printing Co., Ltd.
- Puttitavorn, W. (2009). *Our Environment*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Sanguannam, C. (2008). *Theory and Practice in Educational Institution*. The 2nd Edition. Bangkok: Book Point.
- Sirichokchaikul, T. (2008). *ISO 14000 The Standard for Environmental Management and Law for Executive*. The 2nd Edition, Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Songsoonthornwong, C. (2013). *Humans and the Environment*, Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Sukhan, R. (2013). *Principles of Sustainable Environmental Management*. The 2nd Edition. Bangkok: Technology Promotion Association (Thailand-Japan).
- Suwan, M. (2016). *Environmental Management: Principles, Concepts and Article Compilation on Environment for Sustainable Management*. Bangkok: O.S. Printing House.
- Wongchantra, P. (2012). *Environmental Science*. Faculty of Environment and Resource Studies, Mahasarakham University.

